

Ի ՄԵՏՆ ՎԵՏԵՉԻՆ

ՅԵԿՈՐԵՅ ՏԻԻՐԱԵԱՆ

Ի ՇԽԵՆԵՊԵՏԻ

ՏԵՂ,

ԵՐԳԱԲԱՆ լեզու յորդոր՝ ի ձեանց գըլխոյս մածեալ ՚ի պաղ,
Վեզ կայ վինս, ո՛չ ջերմ յաչաց եռալ աղբերց պարզիս ՚ի տաղ.
Յերեկորնեայց ու՛ի Սայլէն եկին մըրմունջք ձայնատու,
Օ՛ մահու լըուլթիւնդ հատ մընչեա և դու: —

Հայ Սուսայք, որ զկոյս մատունսդ երբեմն ՚ի սոյն շարժեալ քընար,
Լճդ ՚ի քօղ պատեալ կայ սա ՚ի սևաթոյր անմըխիթար.
Եւ ձեր ՚ի թուխս համակեալ՝ փոխեալ ըղպարսդ յողբաձայն
Յօղազին աչօք ակնարկեսջիք յայն:

Սուգ եհաս՝ ողորմ աղէտ տանըն Տիւղեանց, տան թորգումեան...
Սիկենտեան հովիտք և բլուրք, ո՛հ, ՚ի ձեզ որչափ հաճեցան
Սիրեցելոյն սիրտ և իմ արդ մըղեղեալ սիրտ ՚ի բոց,
Նոյն լիջիք նըղով Սուսայիցն հայոց:

Ընէթախք կըտընդոցաց ձեզ մի լուիցին յերգոց աւաչ,
Եւ՛ լ'անտառքդ անձաւք և գետք մըռնչեցեն լալահառաչ.
Ի ձէնջ թըռեալ բօթ մահու և կորըստեան հայկեան տանց
Յունկըն նազելի գըստերցըն տիւղեանց:

Ի ձէնջ եւ ճիւղաղ համբաւ դառն ցաւոցս այս գուժաբեր
Սաւառնեալ ընդ ծով հանդրին մահաշըշուկ իւր սեաւ թւեր .
Յաջմէ զշըռինդն Տիբեր լըւաւ , Երիտս և Օմիոնէ ,
Ի լւան յահեկէն Պառնաս , Սոդոպէ :

Ղիչ բարձին դապ Սուսայից , հընչեաց Պինդոս և Լարոտաս ,
Լըրկնեցին անդրէն ընդդէմ վէմբ և հարսունք , կոյսք նորահաս .
Եղիւկ քեզ տուն թորգոմայ , քեզ ոչ ևս այլ է ՅԱԿՈԲ ,
Բջժաղիկ լերանցդ հընձեաց մահուն խոփ :

Օջոհասին դիտեալ վըտանգ հընշտակն հայոց զաշըն դարձոյց ,
Տես Սասիս զերեսն յարտօսը՝ աղի վիժակս այտք իւր իջոյց ,
Պահպան Օռարթունն () րհնելոյն թւք ըզդիմօք մուտ յերկին ,
Սի և ողբք ելցեն երջանկաց գընդին :

Ո՞ր գուժկան համբաւաբեր յունկն ընտանի իւր անձկայրեաց . . .
Եւաղ , ես , նուագօղ ցըցոց տօնից նորա և հարսանեաց ,
Յէգեան անդունդս ուղեկից և յեւգանեանսն կոհակս
Յուսով ըզդարձին հանել պերճ նըւագս :

Ո՞վ գիշեր , ո՞ր այն ըզքեզ Սանդարամետք մեզ բըղխեցին
Որ յարթուն արտեանունսն ածեր զանտիւ խաւար յետին .
Ինդ աշխարհիս նըշուլից և զիմս հատեր ոչ զարե
Յայն մըթին բըբօք չհայել ՚ի ժամ սե :

Եղիւկ զիս , որ յուսային յաղթանակաւ իւր թւակից
Եւշաւել ՚ի հայրենիս բիւրուց շըրթանց հընչմամբ օրհնից ,
Օշըս նորին ըզշիջեալս ես կափուցի ողբերգու ,
Բջհոգւոյն աւանդն առ Բստուած ետու :

Եւ զմարմինն՝ յերկրի աւանդ տըխուր մնացեալ գըրկացս ՚ի մէջ
Ինդ նոյն թուխ սահուն ալեաց խոր պըտուտիցըն ելեկջ
Բարձեալ ետու սիրելոյն , ո՞հ , ոչ ՚ի գոգ գըգուանաց ,
Եւ յի հարցըն շիրմի առ ծոց մըթաղգեաց :

Խմ, ասեմ, զանմահդ երկնից տըւեալ պահեստ ուստի եկեալ,
Լ՛անդեմ զոսկերսրդ այժմ յորմէ ծընանն 'ի մայրն երթալ .

Օջարդարեցից ըզգամբանդ՝ քո սիրասուն հովանեօք,
Լ՛ըձանագիր զայս քանդակեալ լալեօք .

“ Լ՛ստ և եթ հանգեաւ ՅԱԿՈԲ 'ի զոհելոյ զանձն իւր ազգին ,
” Տէրութեանն և իմաստից ըգքաղցր արևն ընկէց 'ի գին .

” Խինչ և իցեն երկնից բիբբ աստեղք շողեալ 'ի յերկիր՝
” Ի՛վւր աչք մըտերիմք ցօղեսցեն յայս դիր ” :

Լքանեմ արտասուագին արտևանանցդ , ու սիրելիք ,
Որ բըբացն այն խաւարման չեղեն տեսող ակնողիք ,
Ոչ դարկահար այն դիմաց , ոչ հագագին համրութեան .
Յերկնից գըթութեանց անշուշտ սիրեցան ” :

Խինչ հրաւեր եհաս առ իս 'ի մտերմական կամաց ուղի ,
Լ՛մենայն նետից բաղդին դիմագրաւեալ ակն ունէի ,
Լ՛յլ ոչ և այսմ , ո՛հ երկինք , ոչ այս շանթիս երկնառաք
Որ ցըրեաց ըզյոյսս ծագաց մինչ 'ի ծագ :

Ոչ լըւար խընդըրուածացս , ոչ խընդամիտ յաջող դարձին ,
Ոչ գոնէ յառաջագոյն զիմ ըզկառավին հարկանելին ,
Ի՛րա և ոչ գէթ առ ետեղ զիս ընդ նըմին լափել կից ,
Որպէս էրս հայցեալ շըրթամբք Խ՛ուսայից (*) :

Հանձարեղդ 'ի սպանանել , 'ի բազմահնար կեցուցանել ,
Պիտացի թէ և կարող առ քեզ բազուկ է անարգել
Ի՛րադել հանել 'ի ծոցոյ կենաց ըզշունչ և զոգի
Լ՛ս չար քան ըզմահ պահել կենդանի :

(*) Ի տաղին՝ զոր ամօք յառաջ երգեալ է քերթողին յառողջութիւն իշխանապետիս 'ի
ծանր խօթութենէ :

Ո՛վ, քանի ջայլին զինե ողբանքէրք 'ի պար բոլոր . . .
Լ'նձկալոյն լայ 'ի շիրմին տունն տիւզեան սիրտ վիրաւոր ,
Կոծին հանձար , գիտութիւնք , ճարտար արուեստքն 'ի վարան ,
Հեծեն սրգապատ խորանք թորգովեան . —

Փակեցին մեզ արդ լուսոյ դրրունք դրախտին երանելի
Խաւարին շորջանակաւ պարունակեալ սեաւ սուտերի ,
Համաքեցին և աղբիւրք եղեմաբուխ բիւրակնեայ .
Հեղ լալիս փոխան՝ տուն Ս'ըխիթարայ :

Լ'յս ուրեմն է խիստ հրաման անկարեկիր ճակատադրին
Օ՛ի բարին և ապիրատ միահամուռ մեռանիցին .
Լ'աքինւոյն զինչ օգուտ , արդարութիւն ո՞ր յերկնից ,
Օ՛ինչ մահկանացուի քան զայս բօթալից . . .

Վայժ մահուն անմահական , — ձայն երկնաւոր հընէ կիթառ ,
Լ'րժանի , մահկանացուք , սուրբ լուութեան երգեալ բարբառ . —
Լ'նմահութիւն զերկոցունց յաջ և յահեակ տրոհես գահ ,
Հաւերժացուցեալ ըզկեանս և ըզմահ :

Ըզբարին յանեղծ 'ի կեանս կարգես դու յայս և յայն երաստ ,
Խեղ ըզժանտըն սատակես մահ անմահից չար անդ և աստ .
Ս'իոյն անուն 'ի լեզուաց օրհնեալ երկնից և յերկրէ ,
Ս'իւսոյն անիծեալ յերկեակ դաւառէ :

Տեսի ես պակասեալ զոր , հայհոյեցին զայն բիւր հազարք ,
Օ՛ՅԱԿՈՒԱՅՆ տեսի հրաժեշտ , լացին օրհնիւք անթիւ զայն դարք .
Լ'նմահութիւն , որ անմահ դընես և զսէր ընդ արգոյս ,
Կեցես սիրելեաց սրբտից 'ի խրախոյս :

Յիշատակ սուրբ և անուն բարի քաջացն է նըպատակ ,
Լ'ը որ ոչ պիտին ամաց տողեալ հարիւր ճոխ զուամարտակ ,
Օ՛ր երկայնեալ թէ կեցես , մեռանելոց ես սակայն .
Լ'ըջանիկն 'ի սուղ ելից դարս երկայն :

Ու յերկար դեգերցն 'ի ծուփս երկայն ընթացս հաշուի իւր լաստ ,
Լսլ ում հողմն յաջողակ լնու զգողեալ զիւր առադաստ
Ի խուն ժամու տեսանէ յետկոյս զալեաց փրփրադէզ
Յնաւահանգիստ հերձեալ ասպարէզ :

Սէհազին կեանքն 'ի քառից լծեալ էր կառք երկվարաց
հաւատոյ , յուսոյ , սիրոյ և բարեբաշխ ձեռինն 'ի բաց .
Ընիւք ոսկի չորեքին , ըզգօն խմաստ , կամք արդար ,
Սուժկալոյ հողի , սիրտ արիաբար .

Վերաբուն միտքն 'ի բարձու ժիր կառավար ձեռք յերասան
Սլուուցին 'ի մըրցանակ նըպատակին յերկնից խորան .
Վաւ , ոչ մեռաւ Յանկալին , կեայ յանմահից զիրկս 'ի տաճ ,
Սէք զինք կորուսաք , ինքն եզիտ զԸստուած :

Վիւցազանց խրմբիցն յակումք ըմպէ յաւերժ կենդանութիւն ,
Լաւել զօրեղ զարդիս 'ի մեծն աշխարհ քան յայս անկիւն .
Ըբաբեսցէ 'ի բարձանց առ քաղցր իւր ամուսին
Օւրմի և տոհմի սփոփումն սըրտին .

հատ անկեալ յակօս պարարտ բողբոջեսցէ 'ի պայազատս ,
Կանգնեսցի յանմահութիւն որպէս յերկինս յիւր հարազատս .
Կեցցէ՝ և շաղ աստեղաց ըզբարունակն արբուսցէ ,
Օլերինան Ըստուծոյ հովանին առցէ : —

Սեծին դուք հատորք հոգւոյ՝ զտեղին նորա լըցիք բազում :
Ըլխուեալ սըրտիցըս փոս ո՞ լնուցու , վիհ անպատում :
Որ զայն ամէն խորխորատ հարթէ հարուստ ժամանակ՝
Օայս անդընդախոր հատցէ անյատակ :

Յայս քանիցս արկանեմ զակն յաղջամըղջին վիրապի հետս ,
Յարհաւրացն՝ յանդընդային դիմեմ վազել սանդարամետս .
Ըլթրակացին տայր որ ինձ զազդոյ փանդիւռն խօսուն
Ողբել տաղիւքս ըզՊահակ մահուն ,

Հոսէի զանձն 'ի դժոխս' (*) հանել յաստեղս ըզտարփելին ,
Ոչ զըրունք թէ 'ին պղնձիք և բարապանք զիս ունէին ,
Տարտարոսին թէ սեաւ ուղիք կամ Վատաղիք և Վերբեր ,
Ոչ կարապետացն երեսք մահաբեր .

“ Լյսպէս քեզ 'ի լոյս դարձցի մըռայլ բանտիդ այդ տըխրազգեաց ,
” Տուր ըզգլուխըդ սիրային զաչաց ըզլոյսդ յարև կենաց .
” Լքողուեալ իմ քեզ՝ ուխտ աղի՝ չհայել յերեսն յայսմհետէ .
” Որ վասն իւր հեշտի սիրեաց , ոչ սիրէ .

” Տես աղէ՝ քանի՞ աստեղք շուրջ պարէին յարև դորայ ,
” Լմուանոյն , ազգին , որդւոց , տանըն Տիւզեանց ու Սիւրթարայ . . .
Ըներս հեղեալ 'ի նանիր . հայցուած ապա զայս արկից
Վեզ ամենիշխան դատաւոր վեհից .

Ղաւ Լստուած նախանձայոյզ և վրէժխնդիր փառացդ անուան
Թէ 'ի մարդ տեսցես զերկիր զիւր կառուցեալ յոյս ապաստան ,
Ըստինն 'ի խրատ տապալես , զի քեզ կալցին ակն 'ի վեր
Ըմենակալ հայր միահեծան տէր .

Սերթ 'ի վրէժ ապերախտից բառնաս զընտիրն և զպիտանին . —
Որ յերկուց մեզ 'ի տուժիս անկաւ վիճակ , ձայն տուր Լքիկին . . .
Սինչև 'ի լուր պատգամիդ՝ ունկն 'ի բարբաւըդ վրսեմ՝
Ըրտօսր անըսպառ լուսսցէ զսուգ նըսեմ՝

(*) Այսինքն՝ 'ի ստորինս երկրի , 'ի սահմանս Թագաւորութեան Մահու ըստ գրոց և ըստ արտաբնոց :